

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 5, Αρ. 1Α (2009)

Open and Distance Education for Global Collaboration & Educational Development

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
PROCEEDINGS

ISBN 09658790568
ISSN 4959695905

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Open Education
The Journal for Open & Distance Education
& Educational Technology

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΑΝΟΙΚΤΗΣ & ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ICODL 2009

Open & Distance Learning for Global
Collaboration & Educational Development

5th International Conference
in Open & Distance Learning
27 - 29 November, 2009
Athens, Greece

*Open & Distance Learning
for Global Collaboration and Educational Development*

**VOLUME
TOMOS A**

PART / ΜΕΡΟΣ A

Editor
Antonis Lionarakis

Hellenic Network of Open
& Distance Education
Hellenic Open University
The Open Education Journal

Αντιλήψεις καθηγητών φυσικής αγωγής για τη διδακτική μεθοδολογία της σύγχρονης εξ αποστάσεως επιμόρφωσης

Κυριακή ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ, Παναγιώτης ΑΝΤΩΝΙΟΥ, Βασιλική ΔΕΡΡΗ

doi: [10.12681/icodl.489](https://doi.org/10.12681/icodl.489)

Αντιλήψεις καθηγητών φυσικής αγωγής για τη διδακτική μεθοδολογία της σύγχρονης εξ αποστάσεως επιμόρφωσης

Physical Educators' Perceptions on Teaching Methodology of Synchronous Distance Professional Development

Κυριακή ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, MSc,
Υποψήφια Διδάκτωρ, ΤΕΦΑΑ
kemmanou@phyed.duth.gr

Παναγιώτης ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Επίκουρος Καθηγητής
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα
Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού
panton@phyed.duth.gr

Δρ. Βασιλική ΔΕΡΡΗ

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης,
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΤΕΦΑΑ
vaderri@phyed.duth.gr

Περίληψη

Η δια βίου επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, που είναι απαραίτητο κομμάτι της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας, αποτελεί πάγιο αίτημα του κλάδου και αντικείμενο ενδιαφέροντος κάθε εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Η ταχύτατη ανάπτυξη της τεχνολογίας και οι επιλογές διδασκαλίας και μάθησης που παρέχει δίνει δυνατότητες σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως επιμόρφωσης που υπερπηδούν τα προβλήματα που δημιουργούν οι παραδοσιακές δια ζώσης μέθοδοι. Οι σύγχρονες πλατφόρμες τηλεεκπαίδευσης είναι ένα εικονικό περιβάλλον διδασκαλίας στο οποίο δίνεται η δυνατότητα έμφασης στην ενίσχυση της συμμετοχής των επιμορφούμενων σε μια διαδικασία ενεργητικής μάθησης και γόνιμης αλληλεπίδρασης με το μαθησιακό περιβάλλον. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των απόψεων καθηγητών Φυσικής Αγωγής, οι οποίοι παρακολούθησαν επιμορφωτικό πρόγραμμα μέσω αντίστοιχης πλατφόρμας (centra) για τη σύγχρονη εξ αποστάσεως διδακτική διαδικασία. Από τα αποτελέσματα φάνηκε η ικανοποίηση των επιμορφούμενων από τη συγκεκριμένη διδακτική μέθοδο και η πεποίθησή τους ότι επιτρέπει την ενεργητική συμμετοχή και την ενίσχυση της συνεργατικής μάθησης, χωρίς να επηρεάζεται ιδιαίτερα από την έλλειψη φυσικής παρουσίας στον ίδιο χώρο διδασκόντων και διδασκόμενων.

Abstract

Teachers' life long training, that is an essential piece of their professional career, is the subject of constant demand of them and of each educational reform interest. The rapid growth of technology and the choices of teaching and learning that it provides give possibilities for synchronous and asynchronous methods of distance continuing training which get over the problems traditional face to face methods create. A synchronous tele-education software provide virtual environment of teaching in which the possibility for enhance interactive and collaborative learning is given. The purpose of the present study was the investigation of physical educators' perspectives, who

participated in a training program which was conducted with the synchronous software centra, for the synchronous online teaching method process. From the results appeared the participants' satisfaction from the particular instructive method and their conviction that it allows the energetic attendance and the collaborative learning, without influences by the lack of physical presence in the same space of teacher and learners.

Εισαγωγή

Ο εκπαιδευτικός για να μπορεί να ανταποκριθεί στο έργο του στην πορεία του χρόνου δεν είναι δυνατόν να αρκείται στα εφόδια των προπτυχιακών σπουδών του. Έχει ανάγκη από διαρκή ενημέρωση στις εξελίξεις τόσο της επιστήμης του όσο και του τομέα των επιστημών της αγωγής, ανανεώνοντας τις γνώσεις του. Ειδικά στη σημερινή εποχή που χαρακτηρίζεται από την ανάγκη για συνεχή δια βίου εκπαίδευση, λόγω της ταχύτατης παλαιώσης της γνώσης, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών καθίσταται απαραίτητο κομμάτι της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας (Χατζηλέλεκας, 2006). Κύρια χαρακτηριστικά της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών είναι η ανταπόκριση σε διαπιστωμένες ανάγκες, η μικρή διάρκεια και η επανάληψη, η στενή σχέση με την έρευνα και τη σχολική πράξη, η συμμετοχή μεγάλου αριθμού εκπαιδευτικών, η αποκέντρωση, η αξιολόγησή της με σκοπό τη βελτίωση, ο προσανατολισμός της στο μέλλον και η χρήση μεθόδων εκπαίδευσης ενηλίκων (Μαυρογιώργος, 1989). Οι εκπαιδευτικοί, ως ενήλικες συμμετέχοντες στην επιμόρφωση, φέρουν μαζί τους ένα σύνολο εμπειριών και αξιών, έχουν προσδοκίες για τη μαθησιακή διεργασία, δεδομένες προθέσεις στην εκπαίδευση και διαμορφωμένα μοντέλα μάθησης (Rogers, 1999).

Η μεγάλη διασπορά των εκπαιδευτικών μονάδων στη χώρα μας έχει ως συνέπεια τη δυσκολία πρόσβασης των εκπαιδευτικών σε επιμορφωτικά προγράμματα που υλοποιούνται κυρίως σε πρωτεύουσες νομών (Παπαδούρης, 2001). Εκτός από τις δυσκολίες μετακίνησης συχνά η συμμετοχή σε επιμορφωτικά προγράμματα προσκρούει σε αυξημένες οικογενειακές και επαγγελματικές εξωσχολικές υποχρεώσεις. Επιπρόσθετα, η διασπορά εκπαιδευτικών αποσπασμένων σε σχολικές μονάδες και Γραφεία Εκπαίδευσης του εξωτερικού, τους αποκόπτει από τις επιμορφωτικές δραστηριότητες στην Ελλάδα με αποτέλεσμα τη μειωμένη επαφή τους με τις εκπαιδευτικές εξελίξεις. Ωστόσο υψηλό ποσοστό εκπαιδευτικών επιθυμούν να επιμορφωθούν ή να συμμετάσχουν σε μεταπτυχιακά προγράμματα (Δήμου, 2003).

Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Η ραγδαία εξέλιξη των ΤΠΕ παρέχει στους εκπαιδευτικούς πιο ευέλικτους μηχανισμούς επιμόρφωσης, μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, με νέους τρόπους και εργαλεία μάθησης, υπερπηδώντας τα εμπόδια που αναφέρθηκαν παραπάνω (Παπαδάκης & Φραγκούλης, 2005).

Η τεχνολογική ανάπτυξη και η δυνατότητα πρόσβασης σε υψηλής ποιότητας τηλεπικοινωνιακούς συνδέσμους, δημιουργούν τις προϋποθέσεις για επερχόμενες σημαντικές αλλαγές στο χώρο της ΑεξΑΕ, διαμορφώνοντας μια νέα πλέον εκπαιδευτική πρακτική, την εκπαίδευση μέσω του Διαδικτύου. Το διαδίκτυο, εδώ και χρόνια, για πολλούς θεωρητικούς είναι ένα περιβάλλον δημιουργικότητας και ενεργούς μάθησης (Becker & Dwyer, 1994), το οποίο υποστηρίζει και ενθαρρύνει την

εξερεύνηση και την αναζήτηση πληροφοριών, συμπεριφορές που σχετίζονται με την μάθηση (Thuring, Mannemann & Haake, 1995). Το διαδίκτυο και ιδιαίτερα ο Παγκόσμιος Ιστός προσφέρει ένα καινοτόμο σύστημα παροχής μαθημάτων με σύγχρονο και ασύγχρονο τρόπο, το οποίο συνδέει άμεσα εκπαιδευόμενους με πηγές εκπαιδευτικού υλικού αλλά και ανθρώπινο δυναμικό με τη δημιουργία εικονικών τάξεων με δυνατότητες αλληλεπίδρασης και συνεργασίας (Owston, 1997).

Το διαδίκτυο παρέχει ποικίλες ευκαιρίες μάθησης και διδασκαλίας με σπουδαιότερα πλεονεκτήματα τη δυνατότητα συμμετοχής που παρέχει σε διδάσκοντες και μαθητευόμενους με ευελιξία σε θέματα τόπου και χρόνου. Η δυνατότητα μάθησης που προσφέρει δεν απαιτεί την ταυτόχρονη φυσική παρουσία διδάσκοντα και μαθητών στον ίδιο χώρο όπως γίνεται με τις παραδοσιακές μεθόδους, παρακάμπτοντας έτσι δυσκολίες και προβλήματα που δημιουργούνται από μετακινήσεις σε κέντρα επιμόρφωσης μακριά από το χώρο της εργασίας ή της κατοικίας. Επίσης δίνει δυνατότητες για "συνεύρεση" εκπαιδευόμενων και εκπαιδευτών από όλο τον κόσμο χωρίς περιττές μετακινήσεις και πρόσβαση σε επίκαιρη γνώση, ενημέρωση και πληροφόρηση, ανταλλαγή ιδεών και εμπειριών και συνεργασία. Επίσης ένα εξ αποστάσεως περιβάλλον μάθησης δίνει τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να συνηθίζουν την τεχνολογία που μπορεί να τους χρειαστεί και στο μέλλον και η διδακτική ύλη μπορεί να παρουσιαστεί με ένα ενδιαφέροντα τρόπο αλλά και άτομα με ειδικές ανάγκες μπορούν να επωφεληθούν και να αποκτήσουν γνώσεις και να έρθουν σε επαφή με συναδέλφους. Ανάμεσα στα μειονεκτήματα που παρουσιάζουν τέτοια περιβάλλοντα είναι ότι η πρόσβαση εξαρτάται από εξωτερικούς παράγοντες όπως οι δυνατότητες του παρόχου της υπηρεσίας πρόσβασης, η διάθεση πρόσβασης και η ταχύτητα λήψης δεδομένων που είναι απρόβλεπτοι, αλλά και δυσκολία στο χρονικό προγραμματισμό όταν περιλαμβάνονται και χώρες του εξωτερικού (Ρώσσης & Τζέπογλου, 2001). Επίσης αναφέρονται αδυναμίες όπως η δημιουργία εξάρτησης από την τεχνολογία, η απαίτηση χρόνου για την προσαρμογή στο καινούργιο και η "απρόσωπη" διαδικασία της μάθησης (Franklin, Yoakam, & Warren, 1996), ενώ σε διαδικτυακά προγράμματα επιμόρφωσης παρουσιάζονται τα μεγαλύτερα ποσοστά αποχώρησης κυρίως λόγω έλλειψης διαδικτυακής εκπαίδευσης (Αντωνίου & Σίσκος, 2007). Σύμφωνα με τους Γκιάσο, Μαυροειδή και Κουτσούμπα (2008) πολλές έρευνες πραγματοποιούνται στο πλαίσιο των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, και ειδικότερα της εκπαίδευσης που χρησιμοποιεί το διαδίκτυο, για να συσχετισθεί η αίσθηση της κοινωνικής παρουσίας σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με παράγοντες όπως ο βαθμός ικανοποίησης ή η αντίληψη του εκπαιδευόμενου για την μάθηση. Συγκριτικές έρευνες για την αποτελεσματικότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε σχέση με την παραδοσιακή δια ζώσης στην αίθουσα δεν ανέδειξε σημαντικές διαφορές σε θέματα μάθησης και ικανοποίησης των συμμετεχόντων (Johnson & Aragon, 2003). Οι Brower και Klay (2000) θεωρούν μειονέκτημα την έλλειψη φυσικής επαφής στα εξ αποστάσεως περιβάλλοντα και εκφράζουν επιφυλάξεις για το αντίκτυπο που μπορεί να έχει στην κοινωνικοποίηση των συμμετεχόντων. Ωστόσο επισημαίνουν ότι τα σύγχρονα περιβάλλοντα μάθησης παρέχουν τέτοιες ευκαιρίες και μπορούν να καλύψουν μερικώς αυτό το μειονέκτημα. Με την παραπάνω άποψη συμφωνούν και οι Stodel, Thompson και MacDonald (2006) αφού θεωρούν ότι η φυσική παρουσία και κοινωνική αλληλεπίδραση είναι ένα στοιχείο στο οποίο υπολείπονται στα εξ αποστάσεως από τα παραδοσιακά δια ζώσης περιβάλλοντα και επηρεάζει τη μάθηση και το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων, η διαφορά όμως αμβλύνεται σε μαθήματα που πραγματοποιούνται στα σύγχρονα εξ αποστάσεως περιβάλλοντα.

Ο Sahin (2007) διερεύνησε τους παράγοντες που συμβάλλουν στην ικανοποίηση 917 φοιτητών νομικής και παιδαγωγικής από τα εξ αποστάσεως μαθήματα. Η έρευνά του φανέρωσε ότι η στήριξη του διδάσκοντα, η άμεση σχέση του περιεχόμενου με τις εμπειρίες και η αλληλεπίδραση με τους άλλους συμμετέχοντες για ανταλλαγή πληροφοριών και συνεργασία είναι παράγοντες που αυξάνουν την παρακίνηση, τη συμμετοχή και κατ' επέκταση τη μάθηση σε εξ αποστάσεως περιβάλλοντα μάθησης. Επίσης, οι Wang και Reeves (2007) εξέτασαν τις απόψεις πέντε φοιτητών από την Ταϊβάν, για την σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση, την αλληλεπίδρασή τους με τους άλλους φοιτητές σε τέτοιο περιβάλλον και τη σύγκριση με τα παραδοσιακά δια ζώσης μαθήματα. Οι συμμετέχοντες παρακολούθησαν για πρώτη φορά ένα μάθημα με τη σύγχρονη εξ αποστάσεως μέθοδο σε πανεπιστήμιο των ΗΠΑ και δήλωσαν πως ήταν πολύ καλύτερο από ότι φανταζόταν και παρά το γεγονός ότι δεν θα το άλλαζαν με τα δια ζώσης μαθήματα ήταν αποτελεσματικό για τη μάθηση. Χαρακτήρισαν την παρακολούθηση ευχάριστη και άνετη γιατί δε χρειαζόταν να μετακινηθούν από το σπίτι τους χωρίς αυτό να μειώνει την προσοχή τους σε σχέση με τη δια ζώσης παρακολούθηση. Επίσης ανέφεραν ως σημαντικούς παράγοντες επιτυχίας την παιδαγωγική μέθοδο διδασκαλίας και την εμπειρία του διδάσκοντα. Στη Ελλάδα και στο χώρο της Φυσικής Αγωγής, οι Αντωνίου και Σίσκος (2007) διερεύνησαν τις αντιλήψεις 24 ΚΦΑ για το μαθησιακό περιβάλλον του επιμορφωτικού προγράμματος «Ηλεκτρονική κοινότητα μάθησης ΚΦΑ» στο οποίο έγινε χρήση εκπαιδευτικών τεχνολογιών σύγχρονης και ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης. Από τα αποτελέσματα φάνηκε πως το επιμορφωτικό πρόγραμμα ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες των συμμετεχόντων για ενεργητική συμμετοχή και συνεργατική μάθηση.

Πλατφόρμα σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης centra

Σύμφωνα με τους Μακράκη (1999) και Rees (1998), οι τηλεμαθησιακές διαδικασίες απαιτούν διδακτικές και μαθησιακές προσεγγίσεις που απορρέουν κυρίως από τις συνεργατικές και εποικοδομητικές θεωρίες μάθησης, καθώς στο εικονικό περιβάλλον διδασκαλίας δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση της συμμετοχής και της εμπλοκής των συμμετεχόντων σε μια διαδικασία ενεργητικής μάθησης καθώς και σε μια διαδικασία γόνιμης αλληλεπίδρασης με το μαθησιακό περιβάλλον. Οι Russell, Corlan, Corrigan και Diaz (2003) αναφέρουν ότι ο τρόπος οργάνωσης της διδακτικής διαδικασίας και ο βαθμός της αλληλεπίδρασης διδάσκοντα - σπουδαστών και σπουδαστών μεταξύ τους, από τον οποίο εξαρτάται η εμπλοκή των σπουδαστών με το διδακτικό υλικό, αποτελούν τους βασικότερους δείκτες ποιότητας των προγραμμάτων τηλεεκπαίδευσης.

Η πλατφόρμα σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης centra (Saba, 2008) εξασφαλίζει την υλοποίηση σύγχρονης εκπαίδευσης από απόσταση με δυνατότητα παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού σε μορφή διαφανειών ή αρχείων άλλων εφαρμογών και αμφίδρομης ακουστικής επικοινωνίας πραγματικού χρόνου μεταξύ καθηγητή και συμμετεχόντων, ενώ επιτρέπει σε μεγάλες ομάδες από απομακρυσμένους μεταξύ τους συμμετέχοντες να αλληλεπιδρούν, να συνεργάζονται και να μαθαίνουν, προσομοιώνοντας την αλληλεπίδραση της τυπικής τάξης σε πραγματικό χρόνο.

Οι Painter-Morland, Fontrodona, Hoffman και Rowe (2003) αξιολόγησαν την αξία της σύγχρονης εξ αποστάσεως διδασκαλίας σε θέματα ηθικής ανάπτυξης σε φοιτητές που παρακολούθησαν το μάθημα από τις ΗΠΑ, τη Ν. Αφρική και την Ευρώπη μέσω της πλατφόρμας centra. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν αισθήματα

ενθουσιασμού από τη συμμετοχή τους στο μάθημα και την ανταλλαγή ιδεών και απόψεων από όλο τον κόσμο και θα επαναλάμβαναν την εμπειρία αν είχαν ευκαιρία. Ως σημείο ενόχλησης ανέφεραν μόνο την ανάγκη διακοπής της συζήτησης λόγω χρονικού περιορισμού της συνεδρίας στην πλατφόρμα γι αυτό οι συγγραφείς πρότειναν την μικρή χρονική αύξηση στην δίωρη εβδομαδιαία συνάντησή τους. Τους παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων εκπαίδευσης με τη χρήση του συστήματος σύγχρονης εκπαίδευσης centra και της ικανοποίησης των εκπαιδευόμενων, στο χώρο των επιχειρήσεων και των Πανεπιστημίων διερεύνησαν και οι Πετροπούλου και Τσαλγατίδου (2004). Οι ερευνήτριες συμπέραναν ότι σχετικά με τη διδακτική διαδικασία, η αποτελεσματικότητα στη χρήση διαδικτυακών μέσων εξαρτάται από την αξιοποίηση παιδαγωγικών αρχών και κατάλληλων εκπαιδευτικών τεχνικών που συντείνουν στην ικανοποιητική αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων, στην ενίσχυση της συνεργατικής μάθησης και της ενεργητικής συμμετοχής των εκπαιδευόμενων, ενώ η έλλειψη της δια ζώσης διδασκαλίας γίνεται περισσότερο αισθητή σε εκπαιδευόμενους μεγαλύτερης ηλικίας, εξαιτίας της δυσκολίας προσαρμογής τους στο νέο σύστημα εκπαίδευσης.

Λόγω έλλειψης ερευνών στο χώρο της Φυσικής Αγωγής για την επιμόρφωση μέσω σύγχρονων μεθόδων τηλεεκπαίδευσης, σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να καταγραφούν οι απόψεις εν ενεργεία καθηγητών Φυσικής Αγωγής για τη διδακτική μεθοδολογία της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης μέσω της σύγχρονης πλατφόρμας centra.

Μεθοδολογία

Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 15 Καθηγητές Φυσικής Αγωγής της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης από σχολεία της Κεντρικής Μακεδονίας με προϋπηρεσία από 7 έως 20 έτη ($M=12.86$, $SD=4.5$), οι οποίοι συμμετείχαν εθελοντικά, χωρίς άλλο κέρδος από τη συμμετοχή τους παρά την απόκτηση εμπειρίας και γνώσης σε θέμα που τους ενδιαφέρει με καινοτόμο για αυτούς τρόπο.

Διαδικασία

Οι συμμετέχοντες είχαν πρόσβαση στην εικονική αίθουσα με τη χρήση κωδικών όπου παρακολουθούσαν και συμμετείχαν σε δίωρη εκπαιδευτική διαδικασία μία φορά την εβδομάδα, για πέντε εβδομάδες, εκτός του διδακτικού τους ωραρίου στο σχολείο. Σε κάθε μάθημα, που περιείχε ως εκπαιδευτικό υλικό διαφάνειες στο περιβάλλον της πλατφόρμας centra, υπήρχε αρχικά σύντομη επανάληψη και σύνδεση με την προηγούμενη ενότητα και κατόπιν αναφορά στους στόχους και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της εκάστοτε εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι διαφάνειες (σύμφωνα με τις δυνατότητες που παρέχει η πλατφόρμα) (Αντωνίου, 2008) περιείχαν εκτός από απλό κείμενο, σκίτσα, εικόνες και μικρά βίντεο, παραπομπές σε βιβλιογραφία για περαιτέρω πληροφόρηση και υπερσυνδέσεις σε διαδικτυακούς τόπους. Οι συμμετέχοντες και ο διδάσκων επικοινωνούσαν μέσω ηχητικής συνομιλίας αλλά και με γραπτό κείμενο. Υπήρχαν επίσης μικρά τεστ κατά τη διάρκεια της διαδικασίας είτε με τη μορφή ερωτήσεων από το διδάσκοντα όπου οι συμμετέχοντες απαντούσαν μέσω της επικοινωνίας με γραπτό κείμενο (chat) είτε προφορικά, καθώς και χρήση της δυνατότητας «έρευνα» (survey) με σκοπό την επαλήθευση γνώσεων ή τη συλλογή απόψεων συνολικά και απρόσωπα. Η ανατροφοδότηση δινόταν στους συμμετέχοντες είτε προφορικά από το διδάσκοντα

είτε μέσω του συστήματος. Κατά τη διάρκεια της διάλεξης, και κυρίως προς το τέλος της, γινόταν χωρισμός των συμμετεχόντων σε μικρές ομάδες για την διεξαγωγή μικρών δραστηριοτήτων σε συνεργασία, τα αποτελέσματα των οποίων ανακοινώνονταν κατόπιν σε όλους τους συμμετέχοντες από τον αρχηγό της κάθε υποομάδας. Στο τέλος της διάλεξης υπήρχε σύνοψη των όσων διδάχθηκαν καθώς και προτάσεις σχετικής βιβλιογραφίας για περαιτέρω πληροφόρηση όσων το επιθυμούσαν. Επίσης ανατίθονταν εκπόνηση εργασίας, ατομικά ή ομαδικά, τα αποτελέσματα της οποίας ανταλλάσσονταν με τους υπόλοιπους στην αρχή της επόμενης διάλεξης.

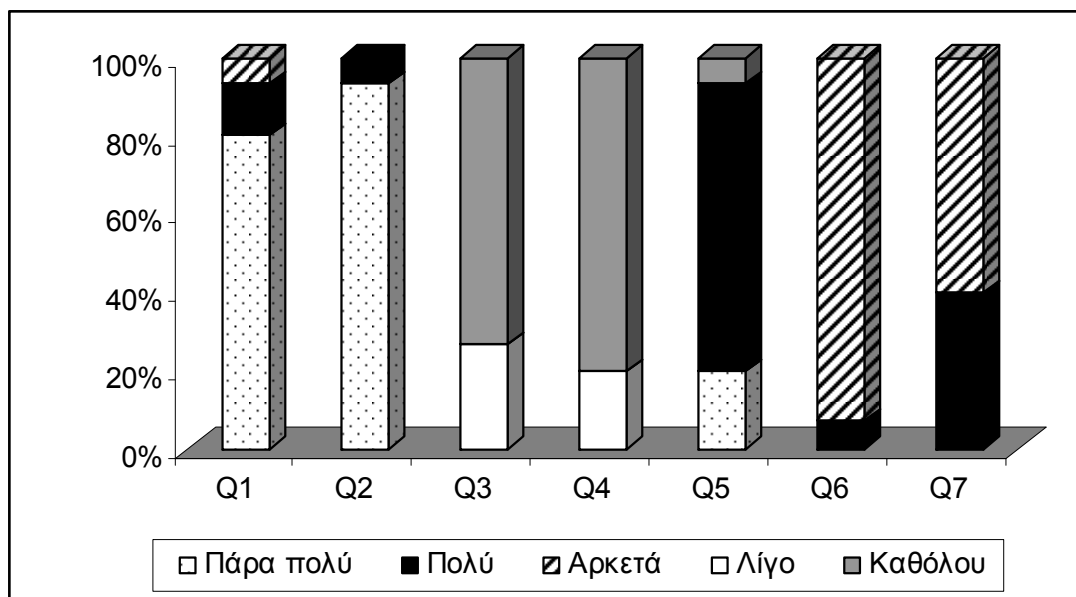
Η συλλογή των δεδομένων έγινε μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος επιμόρφωσης με τη μέθοδο της ημιδομημένης συνέντευξης μέσω της οποίας οι συμμετέχοντες αξιολόγησαν τη διδακτική μεθοδολογία της σύγχρονης εξ αποστάσεως επιμόρφωσης. Οι ερωτήσεις στις οποίες απάντησαν αναφέρονταν α) στο βαθμό ικανοποίησης από το σύγχρονο τρόπο επιμόρφωσης σε σχέση με τον παραδοσιακό β) στην σημαντικότητα που είχε για αυτούς η παρακολούθηση χωρίς μετακίνηση γ) στην επίδραση που είχε στην παρακολούθηση του προγράμματος η έλλειψη της φυσικής απουσίας του διδάσκοντα δ) στην ύπαρξη της αίσθηση απομόνωσης, ε) στην ευκολία ενεργητικής συμμετοχής κατά τη χρήση της centra, στ) στην επάρκεια του χρόνου για ερωτήσεις και συζήτηση και ζ) στην ενίσχυση της συνεργατικής μάθησης. Οι απαντήσεις κωδικοποιήθηκαν σε πενταβάθμια κλίμακα διαβάθμισης (1=πάρα πολύ, 2=πολύ, 3=αρκετά, 4=λίγο, 5=καθόλου).

Αποτελέσματα

Από τα αποτελέσματα φάνηκε πως οι συμμετέχοντες στο σύνολό τους είχαν θετικές εντυπώσεις και σχόλια για το πρόγραμμα. Ανάλυση απόκλισης από τον μέσο όρο με την εφαρμογή του one sample t-test έδειξε στατιστικά σημαντικό βαθμό ικανοποίησης από τη διδακτική μεθοδολογία ($t=10.289$, $p<.001$) με το μέσο όρο να κυμαίνεται από «πολύ» έως «πάρα πολύ» ($M=1.77$, $SD=.27$). Όσον αφορά στις απαντήσεις στην κάθε ερώτηση η ανάλυση συχνοτήτων με την εφαρμογή του χ^2 φανέρωσε τα εξής αποτελέσματα: Για τις ερωτήσεις 1, 2, 4, 5 και 6 υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ πραγματικών και θεωρητικών τιμών της μεταβλητής ($\chi^2=14.8$, $\chi^2=11.27$, $\chi^2=5.4$, $\chi^2=11.2$ και $\chi^2=19.2$ αντίστοιχα με $p<.05$). Συγκεκριμένα στις ερωτήσεις 1 και 2 υπερτερούσε η απάντηση «πάρα πολύ», στην 5 η απάντηση «πολύ» και στην 6 η απάντηση «αρκετά». Αντίθετα δεν υπήρξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές για τις υπόλοιπες τρεις ερωτήσεις όπου για την 3 και την 4 οι απαντήσεις ήταν «καθόλου» και «λίγο» και για την 7 «πολύ» και «αρκετά» (Πίνακας 1). Το ποσοστό των συμμετεχόντων ανά βαθμίδα της κλίμακας απαντήσεων φαίνεται στο Σχήμα 1.

Πίνακας 1: χ^2 , βαθμοί ελευθερίας & επίπεδο σημαντικότητας / ερώτηση (Q)

	Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7
Chi-Square(a,b)	14,8	11,27	3,27	5,4	11,2	19,2	,6
df	2	1	1	1	2	2	1
Asymp. Sig.	,001	,001	,071	,020	,004	,000	,439

Σχήμα 1: Ποσοστό απαντήσεων ανά βαθμίδα της κλίμακας ανά ερώτηση (Q).

Συζήτηση

Οι συμμετέχοντες εκφράστηκαν γενικά με ενθουσιασμό για την εμπειρία τους από τον νέο γι' αυτούς τρόπο επιμόρφωσης. Δήλωσαν πάρα πολύ ευχαριστημένοι από το πρόγραμμα, ενώ χαρακτηριστικά ένας από αυτούς ανέφερε «...αισθάνομαι ότι ήμουν τεχνολογικά αναλφάβητος, έτσι πρέπει να γίνονται οι επιμορφώσεις και μακάρι να ξαναγίνει τέτοια προσπάθεια για να συμμετέχω». Ένας από τους βασικότερους λόγους της ικανοποίησης από τη σύγχρονη μέθοδο επιμόρφωσης ήταν το γεγονός της έλλειψης μετακίνησης αφού οικογενειακές και εξωσχολικές επαγγελματικές υποχρεώσεις θα δυσχέραιναν τη συμμετοχή των περισσότερων. Χαρακτηριστικά ήταν τα σχόλια συμμετεχόντων όπως «...ήταν καινοτόμο και ευχάριστο για μένα που το βράδυ στο σπίτι με ένα ποτό για χαλάρωση μπορούσα να παρακολουθώ και να συζητώ με συναδέλφους για θέματα της δουλειάς μου...», ενώ συμμετέχουσα και μητέρα σχολίασε «...είναι σημαντικό που το παιδί κοιμάται στο διπλανό δωμάτιο και μπορώ να ελέγχο τον πυρετό του χωρίς να χάσω μια διάλεξη και συζήτηση που με ενδιαφέρει...». Ο βαθμός ικανοποίησης των συμμετεχόντων συμφωνεί και με αποτελέσματα προηγούμενης έρευνας όπου οι επιμορφούμενοι θεωρούσαν πολύ σημαντικό να εκπαιδευτούν χωρίς να χρειάζεται να μετακινούνται αποφεύγοντας κόπωση, σπατάλη χρόνου και δαπάνες διαμονής και μετακίνησης (Πετροπούλου & Τσαλαγιάδου, 2004).

Η έλλειψη της φυσικής παρουσίας του διδάσκοντα φαίνεται να επηρέασε λίγο έως καθόλου την παρακολούθηση του προγράμματος, όπως και σχεδόν ανύπαρκτο ήταν το αίσθημα της απομόνωσης που αισθάνθηκαν οι συμμετέχοντες κατά τη διάρκειά του, επιβεβαιώνοντας επιστημονικές άλλων ερευνητών (Brower & Klay, 2000; Stodel et al., 2006). Τα αποτελέσματα αυτά συμφωνούν με τα ευρήματα των Πετροπούλου και Τσαλαγιάδου (2004) μόνο όμως σε σχέση με τις απόψεις των φοιτητών πανεπιστημίων, γιατί οι υπάλληλοι επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν αρκετά έως πάρα πολύ από την έλλειψη φυσικής παρουσίας των εκπαιδευτών, γεγονός που δικαιολογήθηκε από τις ερευνήτριες από την έλλειψη εξοικείωσης με την τεχνολογία. Ωστόσο, οι επιμορφούμενοι στην

παρούσα έρευνα δεν είχαν συμμετάσχει ποτέ πριν σε εικονική τάξη, και δήλωσαν ως μέτριο το επίπεδό τους στη χρήση της τεχνολογίας.

Με την εξ αποστάσεως μέθοδο επιμορφωτές, επιμορφούμενοι, και τεχνικοί αποτελούν μια ομάδα ανθρώπων που συμμετέχουν σε ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα χωρίς να βρίσκονται σε ένα κοινό φυσικό χώρο, όμως διαθέτουν τις ίδιες δυνατότητες αλληλεπίδρασης μεταξύ τους σα να βρίσκονταν σε μια πραγματική τάξη. Το θέμα της ενεργητικής συμμετοχής και του χρόνου ερωταπαντήσεων φαίνεται ότι ικανοποίησε πολύ τους επιμορφούμενους του προγράμματος, αφού σε όλη τη διάρκεια των διαλέξεων μπορούσαν να «σηκώσουν» χέρι και να εκφράσουν απορίες αλλά και να απαντούν σε ερωτήσεις του διδάσκοντα, τακτική που χρησιμοποιήθηκε σε όλες τις διαλέξεις. Ωστόσο κάποιοι από αυτούς επεσήμαναν πως θα

προτιμούσαν να υπήρχε περισσότερος χρόνος για συζήτηση θεμάτων που τους ενδιέφεραν είτε μειώνοντας το χρόνο που αφιερώθηκε στην παράδοση της διάλεξης από το διδάσκοντα είτε αυξάνοντας το χρόνο που διατείνεταν από την πλατφόρμα. Τα αποτελέσματα στον τομέα αυτό συμφωνούν με σχόλια συμμετεχόντων σε άλλες έρευνες με την ίδια μέθοδο (Painter-Morland, et al., 2003) και δεδομένης της σπουδαιότητας της αλληλεπίδρασης ιδιαίτερα μεταξύ ενηλίκων, πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από τους διδάσκοντες τέτοιων προγραμμάτων.

Στο θέμα της ενίσχυσης της συνεργατικής μάθησης, κατά τον μισό περίπου χρόνο της κάθε διάλεξης, οι συμμετέχοντες χωρισμένοι σε μικρές ομάδες προσπαθούσαν να λύσουν θέματα ανταλλάσσοντας απόψεις και ιδέες που κατόπιν παρουσίαζαν στο σύνολο της τάξης. Οι συμμετέχοντες υποστήριζαν πως ενισχύθηκε αρκετά έως πολύ η συνεργατική μάθηση μέσω της πλατφόρμας, απόψεις που συμφωνούν με αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών (Αντωνίου & Σίσκος, 2007· Πετροπούλου & Τσαλγατίδου, 2004).

Συμπερασματικά, η εξ αποστάσεως επιμόρφωση με τη χρήση της σύγχρονης πλατφόρμας τηλεκαίτευσης centra φάνηκε να ικανοποιεί τις προσδοκίες των καθηγητών Φυσικής Αγωγής, που πιστεύουν πως ενισχύει την αλληλεπίδραση και τη συνεργασία, χωρίς να δημιουργεί ιδιαίτερα συναισθήματα απομόνωσης λόγω έλλειψης φυσικής παρουσίας. Περαιτέρω έρευνες θα μπορούσαν να διαπιστώσουν τα οφέλη της μεθόδου αυτής στη μάθηση των συμμετεχόντων ώστε να χρησιμοποιηθεί ευρύτερα ως μέθοδος επιμόρφωσης των εν ενεργεία διδασκόντων.

Βιβλιογραφία

- Becker, D. & Dwyer, M. (1994). 'Using hypermedia to provide learner control'. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 3(2), pp. 155-172
- Brower, R. & Klay, W. (2000). 'Distance learning: Some fundamental questions for public affairs education'. *Journal of Public Affairs Education*, 6(4), pp. 215-231
- Franklin, N., Yoakam, M., & Warren, R. (1996). 'Distance Learning: A Guidebook for System Planning and Implementation'. IN: Indiana University
- Johnson, S. D. & Aragon, S. R. (2003). 'An Instructional Strategy Framework for Online Learning Environments'. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 100, pp. 31-43
- Owston, R. D. (1997). 'The World Wide Web: A technology to enhance teaching and learning?'. *Educational Researcher*, 26(2), pp. 27-33
- Painter-Morland, M., Fontrodona, J., Hoffman, W. M. & Rowe, M. (2003). 'Conversations Across Continents: Teaching Business Ethics Online'. *Journal of Business Ethics*, 48, pp. 75-88
- Rees, K. (1998). 'Computer-Mediated Communication in continuing Professional Education: A guarded appraisal'. Australia: Deakin University
- Rogers, A. (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Russell, M., Coplan, R., Corrigan, C., & Diaz, R. (2003). 'Factors Influencing the Effectiveness of a Distance-Learning Model for Professional Development for Teachers of Adults: The Case of ESL/CIVICSLINK'. NCAL Working Paper. Philadelphia, PA: National Center on Adult Literacy
- Saba, (2008). 'Saba Centra Suite'. www.saba.com/products/centra
- Sahin, I. (2007). 'Predicting Student Satisfaction in Distance Education and Learning Environments'. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 8(2), pp. 113-119
- Stodel, E. J., Thompson, T. L., & MacDonald, C. J. (2006). 'Learners' Perspectives on What is Missing from Online Learning: Interpretations through the Community of Inquiry Framework'. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 7(3). Retrieved on 9 May, 2009 from: <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/325/743>
- Thuring, M., Mannemann, J., & Haake, J. (1995). 'Hypermedia and cognition: Designing for comprehension'. *Communications of the ACM*, 38(8), pp. 57-66
- Wang, C-M. & Reeves, T. C. (2007). 'Synchronous Online Learning Experiences: The perspectives of international students from Taiwan'. *Educational Media International*, 44(4), pp. 339 – 356

- Αντωνίου, Π. (2008). 'Διαδικτυακή Επιμόρφωση από Απόσταση: Μεταπτυχιακές Σπουδές Φυσικής Αγωγής', in Π. Σ. Αναστασιάδης, ed., *Η Τηλεδιάσκηψη στην Υπηρεσία της Δια Βίου Μάθησης και της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης: Παιδαγωγικές Εφαρμογές Συνεργατικής Μάθησης από Απόσταση στην Ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg
- Αντωνίου, Π. & Σίσκος, Α. (2007). 'Δια βίου μάθηση, Νέες Τεχνολογίες και διαδικτυακή Επιμόρφωση από απόσταση: Αντιλήψεις συμμετεχόντων στην Ηλεκτρονική Κοινότητα Μάθησης Καθηγητών Φυσικής Αγωγής', in Δ. Ρόκος, ed., *Παιδεία, Έρευνα, Τεχνολογία. Από το χθες στο αύριο*. Paper presented at the 5th Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο του Ε.Μ.Π. and ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. 27-30 Σεπτεμβρίου, Μέτσοβο. Retrieved on 9 May, 2009 from http://www.ntua.gr/MIRC/5th_conference/5th_conference_ergasies.html
- Γκιόσος, Ι., Μαυροειδής, Η. & Κουτσούμπα, Μ.Ι. (2008). 'Η έρευνα στην από απόσταση εκπαίδευση: ανασκόπηση και προοπτικές'. *Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, 4(1). Retrieved on 9 May, 2009 from: http://www.openedu.gr/share/magaz_files/7-new/5-%20Special%20Issue.pdf
- Δήμου, Χ. (2003). 'Ευέλικτο μοντέλο επιμόρφωσης εκπαιδευτικών από απόσταση, επικεντρωμένο σε ένα τεχνολογικά εξελιγμένο και ολοκληρωμένο ψηφιακό περιβάλλον μάθησης', in Μ. Ιωσηφίδου and Ν. Τζιμόπουλος, eds, *ΤΠΕ στην εκπαίδευση*. Proceedings of the 2nd Conference in Σύρο, May 2003, pp. 697-711
- Μακράκης, Β. (1999). 'Αρχές σχεδιασμού και ανάπτυξη ενός συστήματος τηλεκατάρτισης των εκπαιδευτικών της Ελληνικής ως δεύτερης και ξένης γλώσσας στους Ομογενείς της διασποράς'. *Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στο Εξωτερικό*. Paper presented at the Πανελλήνιο-Πανομογενειακό Conference. Ρέθυμνο: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
- Μαυρογιώργος Γ. (1989). 'Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: Το Υπουργείο Παιδείας και η ομάδα εργασίας'. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 46, pp. 16-26
- Παπαδούρης, Π. (2001). 'Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Μια μελέτη περίπτωσης'. *Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Paper presented at the 1st Πανελλήνιο Conference, 25-27 May 2001, Πάτρα. Retrieved on 25 November, 2005 from: http://www.eap.gr/news/EXAGGELIA_SYNEDRIOU/synedrio/html/sect7/55.htm
- Πετροπούλου, Ο. & Τσαλαγατίδου Ε. (2004). 'Διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα της μαθησιακής διαδικασίας από απόσταση μέσω της διαδικτυακής εκπαιδευτικής πλατφόρμας centra στα επιχειρήσεις και στα πανεπιστήμια'. Μεταπτυχιακή διατριβή στο ΕΑΠ. Πάτρα.
- Ρώσσης, Ν. & Τζέπογλου, Η. (2001). 'Δυνατότητες και περιορισμοί των περιβαλλόντων εξ αποστάσεως κατάρτισης (e-learning)'. *Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Paper presented at the 1st Πανελλήνιο Conference, 25-27 May 2001, Πάτρα. Retrieved on 25 November, 2005 from: http://www.eap.gr/news/EXAGGELIA_SYNEDRIOU/synedrio/html/sect6/68.htm
- Χατζηλέλεκας, Δ. (2006). 'Εξ αποστάσεως επιμόρφωση εκπαιδευτικών'. *Virtual School, The sciences of Education Online*, 3(3). Retrieved on 8 May, 2009 from: <http://virtualschool.web.auth.gr/3.3/Praxis/HatzilelekasDistanceLearning.html>